

Mots en perill d'extinció: arqueologia lingüística rasquerana

Institut Escola el Perelló

Curs: 2025-26

2n Batxillerat

*“Et parlo en la llengua que segur has oblidat.
T'escric amb paraules que segur no entendràs.”*

Tornarem, XEIC!

RESUM

Aquest treball de recerca se centra en l'estudi del parlar de Rasquera, amb una atenció especial a les paraules en desús que formen part del seu patrimoni lingüístic. A partir de l'observació directa i de la transmissió oral, el treball analitza com molts mots tradicionals, antigament d'ús habitual, han anat desapareixent progressivament del vocabulari quotidià, sobretot entre les generacions més joves. Aquesta pèrdua no és només lingüística, sinó també cultural, ja que aquestes paraules reflecteixen la manera de viure, pensar i expressar-se de la comunitat.

El treball situa el parlar rasquerà dins el català occidental i en destaca els trets principals, però posa l'accent en la necessitat de preservar el lèxic tradicional abans que caigui definitivament en l'oblit. El recull de paraules en desús es presenta com una eina de conservació del patrimoni oral i com una forma de reivindicar el valor de les varietats dialectals locals dins la llengua catalana.

RESUMEN

Este trabajo de investigación se centra en el estudio del habla de Rasquera, con especial atención a las palabras en desuso que forman parte de su patrimonio lingüístico. A partir de la observación directa y de la transmisión oral, el estudio analiza cómo muchos términos tradicionales, que anteriormente eran de uso habitual, han ido desapareciendo progresivamente del vocabulario cotidiano, especialmente entre las generaciones más jóvenes. Esta pérdida no es solo lingüística, sino también cultural, ya que estas palabras reflejan la forma de vida y la identidad de la comunidad.

El trabajo sitúa el habla rasquerana dentro del catalán occidental y destaca la necesidad de preservar el léxico tradicional antes de que desaparezca por completo. El recuento de palabras en desuso se plantea como una herramienta de conservación del patrimonio oral y como una reivindicación del valor de las variedades dialectales locales.

ABSTRACT

This research project focuses on the study of the Rasquera dialect, paying special attention to words that are falling into disuse and that form part of its linguistic heritage. Through direct observation and oral transmission, the study shows how many traditional terms, once commonly used, are gradually disappearing from everyday speech, especially among younger generations. This loss is not only linguistic but also cultural, as these words reflect the community's way of life and identity.

The project places the Rasquera dialect within Western Catalan and emphasizes the need to preserve traditional vocabulary before it disappears completely. The collection of words in disuse is presented as a tool for safeguarding oral heritage and for highlighting the importance of local dialectal varieties within the Catalan language.

AGRAÏMENTS

Obro aquests agraïments amb els meus pares, que han estat l'alè que m'ha permès créixer i m'han ensenyat a estimar la meva terra. Gràcies per mostrar-me la riquesa del nostre poble, el valor de la nostra cultura i la força de la nostra llengua. Als meus germans i a tota la resta de família, gràcies per ser la calor invisible que sustenta els moments importants. Als meus amics, per aportar llum en els moments més foscos. I a la gent del meu poble, gràcies per estimar, defensar i mantenir viva la cultura i la llengua que ens defineixen.

A la meva tutora, la Sarai Pastó, a qui li dec molt més que un acompanyament acadèmic: li dec haver entès que les paraules també són camins. Ella parla calero, jo vinc de la parla rasquerana, i tot i així —o potser precisament per això— ha volgut caminar al meu costat en aquest viatge per les paraules, respectant-les i escoltant-les, encara que no siguin pròpies del seu parlar. Perquè estimar una llengua no sempre vol dir parlar-la, sinó saber donar-li espai. I que quan algú t'acompanya sense voler canviar la teva veu, et diu molt més que paraules. Per què hi ha moments en què les paraules demostren que no entenen de pobles ni de fronteres, i aquest treball n'és un clar exemple. *Tat?*

I finalment, el meu agraïment més profund i íntim va dedicat a tres persones que, tot i que recelen de qualsevol protagonisme, són l'arrel de tot allò que he pogut construir en aquests mesos. Són ells qui m'han ajudat a sirgar per les senderes del saber i m'han regalat la memòria del nostre poble perquè el meu treball pogués germinar amb força. Sé que sempre que la vida em pesi o quan tingui set de veritat, trobaré obertes les portes de Ca Manxol i Ca Maneto, on em podré nodrir de la saviesa més pura que conec; la dels meus iaïos. Gràcies.

ÍNDIX GENERAL

1. Introducció	7
2. Contextualització	9
2.1 Context històric i geogràfic	9
2.1.1 Referència històrica	9
2.1.2 Referència geogràfica	10
2.2 Context sociocultural	11
3. Situació sociolingüística del municipi	12
3.1 Perfil lingüístic dels habitants	12
3.2 Influències dialectals	13
4. Característiques de la parla	15
4.1 Trets fonètics	15
4.1.1 Vocalisme tònic	15
4.1.2 Vocalisme àton	16
4.1.3 Consonantisme	18
4.2 Trets morfològics	19
4.3 Trets lèxics	21
5. Paraules en desús	24
5.1 Definició de paraula en desús	24
5.2 Classificació de les paraules	24
6. Per què desapareixen les paraules?	47
6.1 Canvis socials i culturals	47
6.2 Mobilitat i barreja dialectal	47
6.3 Auge de les xarxes	48
7. Conservació i revitalització	49
7.1 Possibilitat d'incorporació en activitats locals i escolars: la creació d'un joc	49
8. Conclusió	51
9. Fonts consultades	53
10. Annexos	55

1. INTRODUCCIÓ

Hi ha paraules que dormen. No estan mortes, però tampoc vives del tot. Són mots que un dia van brollar entre els marges dels camins de Rasquera i van dansar en les boques de pastors i llatadores. Avui, però, quasi ningú les pronuncia. Són com llavors de plantes oblidades: romanen soterrades baix una normativització lingüística, amagades darrere una televisió que ens arriba de la capital i engolides per les xarxes socials, que ens imposen un altre vocabulari, arran d'això, ens han esmussat un parlar primigeni.

Segons si baixen pel riu o arriben amb el vent del mar, els pobles han anat formant un batec singular, una manera pròpia de ser i de dir. Una ànima que parla amb veu pròpia, amb un tarannà únic i amb un estol de paraules i expressions que no trobaràs enlloc més. Perquè el llenguatge és molt més que un sistema de comunicació: és la memòria viva d'una comunitat, la manera com un poble entén el món, com l'explica i, sobretot, com l'estima. Quan es perd una paraula pròpia, es perd una engruna d'aquesta identitat col·lectiva. I això, per a mi, és com perdre un tros de poble.

I encara que pel meu cap van vagar diversos temes per encetar aquest TDR, d'ençà del començament vaig saber amb certesa que volia desenvolupar-lo sobre el poble que m'ha vist créixer. Rasquera no és només un topònim al mapa: és una part essencial de qui soc. Hi ha un arrelament subtil, però carregat de transcendència, que em fa estimar-lo amb totes les seves particularitats: els carrers, la gent, les olors, la cultura...

En un món cada cop més globalitzat, on les xarxes socials, els mitjans de comunicació i el sistema educatiu tendeixen a unificar el llenguatge i a afavorir les variants estàndard, molts mots locals, especialment els dels pobles petits com Rasquera, es troben en risc d'extinció. Aquesta pèrdua lèxica no és tan sols un fenomen lingüístic, sinó també un símptoma d'una endogàmia cultural que esdevé feixuga i que amenaça amb diluir la identitat pròpia. És per això que, amb aquesta investigació, m'endinso en les arrels lingüístiques de Rasquera per rescatar del silenci aquell vocabulari que avui es dissipa. El meu propòsit va més enllà de recopilar un glossari obsolet: pretén entendre l'essència d'aquells mots, i com encara ressonen en la memòria dels més grans.

Analitzaré no només la seva semàntica, sinó també la música que tenien quan sortien en les converses d'altres temps: com es deformaven en les galtes dels infants, com servien d'eina als jocs o com ocultaven secrets familiars. Vull explorar quines d'aquestes paraules perviuen en la parla quotidiana de la gent gran i quines han quedat relegades al record. Llavors, per aprofundir en el parlar rasquerà, he recorregut als testimonis més valuosos que encara custodien aquesta parla arrelada, els més grans del poble. Aquest treball de camp l'he completat amb una recerca bibliogràfica rigorosa: he consultat diccionaris dialectals com el *Diccionari Català-Valencià-Balear* d'Antoni M. Alcover i Francesc de B. Moll¹ i el *Diccionari etimològic i complementari de la llengua catalana* de Joan Coromines² per confirmar-ne el significat, l'ús i l'origen.

---

¹ Antoni M. Alcover i Francesc de B. Moll, (1978-1979)

² Coromines, Joan, (1988)

2. CONTEXTUALITZACIÓ

2.1. Referència històrica i geogràfica

2.1.1. Referència històrica

Les primeres evidències de presència humana al terme de Rasquera es remunten a la prehistòria. Diverses troballes arqueològiques ens indiquen que aquestes terres van ser ocupades des del paleolític mitjà fins al neolític i les etapes dels metalls. Jaciments propers la serra de Cardó han aportat materials que confirmen l'ocupació del territori per comunitats seminòmades dedicades a la caça i la recol·lecció.

Durant el primer mil·lenni abans de Crist, el territori va ser habitat per poblacions ibèriques, com ho demostra el poblat de la Moleta Rodona. Posteriorment, la presència romana va consolidar-se gràcies a la importància del riu Ebre com a via de comunicació. Amb la caiguda de l'Imperi Romà, el poblament es va reorganitzar en nuclis més compactes. Durant l'etapa islàmica, es va experimentar un important desenvolupament agrícola, i va deixar una empremta visible encara avui en la toponímia.

El 1153 apareix la primera referència documental al castell de Rasquera. El territori va quedar sota el domini de l'orde del Temple, amb centre a Miravet. Durant aquests segles es van establir cartes de poblament i formes que regularien la vida local durant molt de temps. Durant el segle XVII es va patir una gran davallada demogràfica, però es va recuperar al segle XVIII, que va ser acompanyat amb la construcció de l'església parroquial, el 1763.

El segle XIX va estar marcat per profunds canvis polítics i socials. Rasquera va viure la Guerra del Francès, els conflictes carlins i la fi definitiva del règim senyorial. Al llarg del segle XX, Rasquera va seguir l'evolució política del país: la Restauració, la Segona República, la Guerra Civil i la dictadura franquista. Durant la guerra, el poble va viure una intensa etapa de canvis socials. A la postguerra, però, l'estancament econòmic i l'emigració van provocar una forta pèrdua de població.

Avui, Rasquera té menys habitants que a finals del segle XIX, actualment ronda els 800 habitants, però la seva renda per càpita ha augmentat i el municipi conserva un ric patrimoni cultural.³

2.1.2. Referència geogràfica

Rasquera, amb una superfície de 50,32 km², es troba al sud-oest de la província de Tarragona i és, juntament amb Tivissa, el municipi més meridional de la Ribera d'Ebre. El poble està a 64 km de Tarragona, capital de província, i a 174 metres sobre el nivell del mar.

La Ribera d'Ebre es caracteritza sobretot pel curs del riu Ebre, que creua la comarca de nord-oest a sud-oest fent nombrosos meandres abans de dirigir-se cap al mar. Des del punt de vista geològic, aquesta zona és el punt de trobada entre la serralada costanera i l'extrem nord-oriental del sistema ibèric. A la part occidental de la serralada costanera no es distingeixen clarament la serralada litoral, la depressió prelitoral i la serralada prelitoral, i els terrenys presenten plecs i falles d'orientació ENE-OSO, especialment visibles a les serres de Tivissa, Cardó i Ports de Beseit.

Al sud-est del terme de Rasquera hi ha la plana del Burgar, situada entre les serres orientals de Tivissa i l'oriental de Cardó. El paisatge és abrupte i muntanyós, i s'estén fins als Ports de Beseit. Malgrat trobar-se a la Ribera d'Ebre, el municipi no té contacte directe amb el riu. Al nord es localitza la depressió de Móra, on es troben horts de regadiu que pertanyen a altres pobles com Miravet i Ginestar. La manca de cursos d'aigua permanents fa que l'agricultura de Rasquera sigui exclusivament de secà, i actualment amb reg de suport.⁴

---

³ Gómez Cruz, Carme, (1987)

⁴ Íbidem

2.2 Context sociocultural

El context sociocultural s'empara sota el paraigua de la història, les tradicions i l'evolució lingüística de Rasquera. Les paraules en desús que analitzo en aquest treball mantenen una estreta relació amb aquest entorn i beuen directament de les pràctiques, els costums i les formes de vida pròpies del poble. Conèixer aquest marc és, per tant, imprescindible per comprendre d'on neixen aquests termes i quin paper tenien en la vida quotidiana de Rasquera.

Rasquera és un poble majoritàriament muntanyós, amb el 56% del seu terme ocupat per terrenys forestals i només el 42% dedicat al conreu. Els cultius tradicionals de secà, com l'olivera, l'ametller, la vinya i els cereals, han anat modificant-se amb el temps segons les condicions del terreny, la disponibilitat d'aigua i l'evolució del mercat. La ramaderia també ha marcat la societat local, mantenint formes tradicionals com el bestiar, cabrum (en menor mesura ovelles) en règim de pastura. Rasquera és també coneguda com a terra de llatadores, ja que tradicionalment s'ha treballat la pauma (margalló) per elaborar cabassos i estris típics del poble.

Aquest manteniment de tècniques, eines i formes de vida arcaïques ha deixat una empremta directa en el llenguatge local. Moltes paraules lligades a l'agricultura, la ramaderia, la pauma i la vida al mas com: *agavellar*, *aixerri*, *barata*, *carbitora*, entre d'altres, han caigut en desús a mesura que disminueix el nombre de pagesos i ramaders, afectats per la mecanització i la dificultat de mantenir l'activitat agrícola i ramadera de manera rendible. Tot i això, aquestes paraules continuen sent testimoni d'una cultura rural que durant segles va marcar el caràcter de Rasquera i expliquen l'origen i la funció d'un lèxic molt arrelat a la vida del poble.⁵

---

⁵ Gómez Cruz, Carme, (1987)

3. SITUACIÓ SOCIOLINGÜÍSTICA DELS HABITANTS

L'origen del llenguatge és un dels grans enigmes de la humanitat i ha despertat l'interès de disciplines com la lingüística, l'antropologia o la genètica. Dins d'aquest debat hi ha dues visions principals: la monogènesi, que defensa que en un passat remot tots els humans compartien una mateixa llengua que amb el temps es va diversificar, i la poligènesi, que sosté que les llengües van sorgir de manera independent en diferents llocs del món. Aquestes teories, tot i oposades, comparteixen un mateix objectiu: explicar com la paraula va esdevenir un tret essencial de l'espècie humana.

3.1. Perfil lingüístic dels habitants

El perfil lingüístic fa referència a la imatge global de la realitat idiomàtica d'una comunitat. Inclou aspectes com la llengua inicial o materna (la primera adquirida a la infància), la llengua habitual (la més emprada en la vida quotidiana), el coneixement de llengües (parlar, entendre, llegir i escriure) i, en alguns casos, la llengua d'identificació (aquella amb què la persona s'identifica). Aquest concepte permet analitzar la convivència de llengües dins un territori i entendre els processos de transmissió generacional i d'ús social.

Pel que fa a Rasquera, segons les dades de l'Idescat⁶ (Institut d'Estadística de Catalunya) les dades del cens de 2011 mostren amb força claredat quina era la competència en català de la població de 2 anys i més de Rasquera. En total, es van comptabilitzar 858 habitants, dels quals una gran majoria tenia algun grau de coneixement de la llengua.

813 persones, un 94,8% de la població, afirmaven que el comprenien, encara que no el parlessin ni l'escrivissin sempre. Això vol dir que era una llengua molt present a la vida de cada dia: es podia seguir una conversa, entendre un avís pel carrer o mirar la televisió en català sense problema.

Referent a parlar-lo, 704 persones, que són un 82%, deien que en sabien. I una mica menys, 666 persones (77,6%), afirmaven que el sabien llegir. Aquí ja es veu

---

⁶ Institut d'Estadística de Catalunya (Idescat), (2011).

una diferència interessant: hi ha gent que el parla bé però que no se'n surt tant amb la lectura. Això fa pensar que el català es transmetia sobretot per via oral i que la part més acadèmica, com llegir o escriure, no estava tan estesa.

El punt més dèbil era l'escriptura. Només 399 persones (46,5%) deien que sabien escriure en català. Aquesta dada és important perquè mostra que menys de la meitat de la població dominava aquesta habilitat. Això és degut a que, el poble té una població envellida, i tots aquests, quan van rebre l'educació primària, va ser en castellà, per tant, molts no saben escriure en català.

També hi havia un grup petit, 45 persones (5,2%), que no entenien gens el català. Segurament eren persones vingudes de fora, ja fos d'altres zones d'Espanya o d'altres països, i que encara no havien incorporat la llengua a la seva vida quotidiana.

En general, la situació lingüística de Rasquera l'any 2011 reflectia una realitat força comuna a molts pobles de parla catalana. El català hi era viu i molt arrelat en la comunicació oral, però l'ús escrit quedava bastant limitat. Això obre la porta a preguntar-se com es transmet l'escriptura a l'escola i fins a quin punt la gent té ocasió d'utilitzar el català en àmbits més formals, com la feina o l'administració.

3.2. Influències dialectals

La dialectologia és la disciplina que estudia les varietats geogràfiques d'una llengua. Analitza els usos lingüístics dels parlants segons la seva procedència i descriu els trets fonètics, morfosintàctics i lèxics propis de cada zona, tot explicant-ne les causes històriques, socials o culturals. Per entendre la distribució dels dialectes catalans, cal separar els territoris catalanoparlants en dos grans blocs: l'oriental i l'occidental. Al bloc oriental hi trobem el català central, el balear (mallorquí, menorquí i eivissenc) i el rossellonès. Al bloc occidental s'inclou el català nord-occidental, amb varietats com la lleidatana i la ribagorçana, i el valencià, que al seu torn presenta variants internes com el valencià meridional o el de transició amb el tortosí.

En aquest context, el parlar rasquerà s'inscriu dins del bloc occidental, concretament en la branca nord-occidental. És una variant dialectal tortosina, però

en àrea de transició amb el dialecte lleidatà, fet que explica la presència de trets semblants i la convivència de formes lingüístiques pròpies de diferents terres. La situació geogràfica rasquerana està situada en una vall oberta al riu Ebre, i comunica amb la Terra Alta i el Baix Ebre fet que facilita el contacte amb altres variants.

Pel que fa a la fonètica vocàlica, el parlar rasquerà conserva un vocalisme tònic amb set vocals (a, i, u, e/o obertes i tancades), mentre que en posició àtona predomina un sistema amb només tres vocals neutres, amb tendència a tancar la e/o. Entre els canvis més característics hi ha la diftongació de la /o/ inicial, com en *auliva*, i la pronunciació de la /e/ àtona inicial davant /s/ o /n/ com /a/, per exemple *antendre*. En relació amb les consonants, destaquen l'emudiment de sons oclusius finals (*camp, alt, tomb*) i la pronunciació del dígraf /ix/, com en *caixa*, finalment també és particular la omissió de la /r/ final.

En morfologia, el plural dels noms conserva la /n/ etimològica (*hòmens, jòvens*), i els articles definits són *lo, los, la i les*, sense ús d'articles personals. Els possessius més habituals són *meua, teua, seua*, i els demostratius *este* i *aquell*. Una característica pròpia de la zona és l'ús de l'increment incoatiu en /-ix/ i /-eix/ (*partix, parteix*).

El lèxic conserva paraules pròpies que reflecteixen les influències aràbigues, mossaràbigues, castellanès i gèl·liques, que ha rebut al llarg del temps. A més, encara perviuen formes arcaïques que han sobreviscut en la parla quotidiana dels habitants.

Així, el parlar rasquerà constitueix un exemple clar d'una zona de transició dialectal, on coexisteixen trets tortosins clars i formes pròpies del lleidatà, sense que es presenti com una simple alternança entre models.⁷

---

⁷ *Quadre comparatiu dels dialectes catalans*, (s. D).

4. CARACTERÍSTIQUES DE LA PARLA RASQUERANA

4.1. Trets fonètics

En grec la paraula fonètica significa so o veu (*φωνή (phoné)*), per tant, entenem que és la ciència que estudia els sons de la parla. Aquests sons són els que ens ajuden a diferenciar la parla rasquerana dels diferents parlars que hi ha a Catalunya.⁸

4.1.1. Vocalisme tònic

En l'apartat de vocalisme tònic, tal com indica el terme, s'estudien els fenòmens que afecten les vocals en posició accentuada dins del mot. Pel que fa al parlar rasquerà, aquest manté un sistema vocàlic amb els mateixos fonemes que el català central, tot i que amb una distribució pròpia i alguns trets que el relacionen amb altres varietats del català nord-occidental, com el tortosí, el lleidatà o el pallarès.⁹

/i/   /u/
/e/   /o/
  /ɛ/   /ɔ/
      /a/

A diferència del català central, en aquest parlar no apareix la vocal neutra [ə] en posició tònica, sinó que s'utilitza una [e] tancada, tant al començament, al mig com al final de mot.

terra → [tére],

Tractament de la A tònica llatina

Es conserva la /a/ etimològica llatina, tant en verbs com en substantius. Això significa que la vocal [a] s'ha mantingut sense canvis en la majoria dels casos. *panem* → [pá], *mare* → [máre].

---

⁸ Wikcionari, el diccionari llibre, (2024)

⁹ Kuzmovás, L. (S.d)

Tractament de la I i E tòniques llatines

Les vocals I i E tòniques del llatí tendeixen a confluir en una [e] tònica en el parlar rasquerà, resultat comú al conjunt del bloc occidental. Aquesta evolució reflecteix una certa neutralització entre les dues vocals al pas cap al català. *Viridem* → [vérd], *Bibere* → [béure]

Aquesta mateixa evolució es manté en els sufixos diminutius derivats del llatí *-ITTU* i *-ITTA*, que donen lloc a les terminacions *-et* i *-eta*. *Rameta* → [raméta].

Tractament de la E tònica llatina

La E tònica llatina dona com a resultat una [é] palatal semitancada. Aquesta característica també és compartida amb altres varietats del català nord-occidental. *Tempus* → [téms], *Ferrum* → [féro], *Ventum* → [vént].

Tractament de la O tònica llatina

En el parlar de Rasquera, la O tònica llatina evoluciona cap a una [ɔ] velar semioberta, és a dir, una o oberta. Aquest fenomen és habitual dins els parlars occidentals i diferencia clarament el sistema del rasquerà respecte del català central, on es pot produir una oposició entre [o] i [ɔ]. *Porta* → [pɔrta], *Novu* → [nɔu].

Tractament de la O i U tòniques llatines

Quan la vocal llatina és una O tònica, en alguns contextos evoluciona cap a una [o] semitancada. En canvi, la U tònica es manté com una [u] tancada, com també ocorre en la resta del català occidental. *Focu* → [fók], *Domu* → [dóm], *Lupu* → [lúp].

4.1.2. Vocalisme àton

En l'apartat de vocalisme àton s'estudien els fenòmens que afecten les vocals que no van accentuades dins del mot. El parlar rasquerà presenta un conjunt de trets que el situen dins el català occidental, però alhora incorpora característiques pròpies derivades de l'evolució del llatí vulgar. A diferència del català oriental, no hi

ha una reducció generalitzada de les vocals, sinó que es mantenen la majoria d'oposicions.

/i/   /u/
/e/   /o/
/a/

A diferència del català central, en el parlar rasquerà no es té en compte la posició en què apareixen les vocals per modificar-les. Això vol dir que les vocals àtones no es neutralitzen, i per tant no passen a pronunciar-se com [ə] o [u], sinó que es mantenen com /a/, /e/ i /o/ tal com són en origen.

Tractament de la /o/ en posició pretònica i posttònica amb tancament ocasional a /u/

Quan la /o/ va seguida d'una /i/ o una /u/ o quan entra en contacte amb una consonant palatal es produeix un tancament. *Avorrir* → [avuri], *Joan* → [ʒuan].

Tractament de la E àtona inicial: es- → as-

La vocal /e/ inicial àtona, sobretot en el segment es-, es tendeix a obrir i realitzar com [a]. *Espotranca* → [aspotranka], *Empudegar* → [ampuðeyá].

L'obertura de la pretònica la podem trobar en contextos diferents de l'anterior, però li canviem la forma d'articulació palatal. *Carretó* → [karató], *Hereu* → [hareu], *llençol* → [lansol].

Tancament de /e/ àtona a /i/ davant palatal

Quan la e va seguida d'una consonant palatal, sovint es tanca a /i/. *Queixal* → [kifal] *Panellet* → [paniʎet].

Sufixos llatins -ICU / -ICA → -ic (o /e/ tancada)

Els mots acabats en els antics sufixos llatins -ICU / -ICA solen donar una vocal tònica tancada: *mànec* → [mànik]

Diftongació de la /o/ inicial → [aw] després d'article

Quan una paraula que comença per *o-* apareix després d'un article acabat en *a*, es forma el diftong [aw] per evitar el hiat. *Operat* → [awperat] *Ofegat* → [awfegat]

Tractament de diftongs àtons

En els grups /gwa/, /kwa/. *Llengua* → [lɛnywa]. *Pasqua* → [paskwa]

Epítesi

Adició d'una *t* final després de /i/: *col·legi* → [koleʒit]

Adició d'una *c* final després de /o/: *baixo* → [βaiʃok]¹⁰

4.1.3 Consonantisme

El consonantisme és el conjunt de sons consonàntics que formen part d'una llengua i la manera com s'organitzen. Molts d'aquests processos provenen de l'evolució natural del llatí vulgar i de l'adaptació articulatòria pròpia del territori.

Pèrdua o debilitament de consonants finals

Determinades consonants finals es relaxen o desapareixen, especialment en els grups:

-MB/-MP: *camp* → [kam]

-ND/-NT: *elegant* → [eleʝan]

-RD/-RT: *sort* → [sor]

-LD/-LT: *Queralt* → [keral]

Simplificació de grups consonàntics

Alguns grups es simplifiquen de manera sistemàtica: -mpt- → -nt- *compta* → [konta]

Desenvolupament d'una /i/ davant de palatal fricativa

En alguns casos, apareix una *i* epentètica: *Benages* → [benaiges]

Palatalització de la /g/ final

Algunes /g/ finals es pronuncien amb una articulació palatalitzada: *sang* → [saŋk]

---

¹⁰ Cubells Bartolomé, O. (2005)

Vocalització de /l/ davant consonant

Quan la /l/ va seguida d'una consonant, es vocalitza en [w]: *palma* → [páwma]

Confusió entre /b/ i /v/

Com a gran part del català occidental, Rasquera no manté la distinció entre /b/ i /v/, això és un tret que es conserva només en zones de València i Aragó: tant *b* com *v* es pronuncien bilabials. *verdura* → [berðúra], *viatge* → [biátʃe]

Dissimilació de la /n/ inicial

La nasal /n/ inicial pot dissimilar-se i convertir-se en /d/: *només* → [domés], *ningú* → [diŋgú]

Tractament de mots d'origen àrab amb al-

Els mots que provenen de l'article àrab *al-* es transformen en *au-*: *alfàbrega* → [awfàbja]

Fenòmens d'addició de fonemes

La consonant final de l'article s'uneix al mot següent: *les tisores* → [astizores]

Metàtesi (canvi d'ordre dels sons)

Fenomen que afecta sobretot les líquides /l/ i /r/: *granera* → [garnéra]¹¹¹²

4.2 Trets morfològics

L'article definit

Els articles definits que heretem presenten les formes pròpies de la llengua antiga:

ILLU→lo

ILLOS→los

ILLA→la

---

¹¹ Guiluz, T., Juanmartí, E., (2023).

¹² Cubells Bartolomé, O. (2005)

Els demostratius

Les formes més habituals no presenten aglutinació de la partícula llatina ECCU:

ISTU→este

ISTA→esta

ISTOS→estos

ISTAS→estes

Els pronoms personals

Pronoms personals forts: els pronoms personals forts propis són els següents:

EGO→ [jo]

TU→tu

ILLU →ell

ILLA →ella

I la quarta i cinquena persona presenten una pèrdua de la lateral etimològica:

NOS ALTEROS→natros

VOS ALTEROS→vatros

Pronoms personals febles: els pronoms personals febles propis són els següents:

NOS→mos

VOS→us

Manteniment de la 'n' etimològica

El parlar rasquerà conserva encara la 'n' etimològica llatina:

HOMINES→homens

IUVENES→ jóvens

Verb incoatiu

Els verbs incoatius es reconeixen pel morfema *-ix-* en el present d'indicatiu i en algunes formes del subjuntiu (*patixo, complixo*). Les persones 1a, 2a, 3a i 6a del subjuntiu presenten l'extensió *-ia* (*patíxia, complíxia*), mentre que la 4a i 5a persona conserva formes etimològiques.

Infinitiu

Els infinitius més habituals són creats per una analogia amb la 3a conjugació en *-ere*: *venire* → *vindre*, *valere* → *valdre*

Present de subjuntiu

En els verbs com *cantar, dormir, dir* i *anar* a la 1a, 2a, 3a i 6a persona s'afegeix el morfema *-ia* (*càntia, dòrmia*).

Imperfet de subjuntiu

Es forma a partir del plusquamperfet de subjuntiu llatí. Les terminacions són *-és, -esses, -éssem, -ésseu, -essen*. (*saltés, saltesses, saltéssem*).¹³¹⁴

4.3 Trets lèxics

L'apartat de lèxic se centra en l'estudi de paraules que no es troben en desús, sinó que continuen vigents en la comunicació oral dels parlants de Rasquera, però que són paraules pròpies del nostre territori i tenen variants fonètiques o significats lleugerament diferents.

Al ser un camp molt extens al qual hem d'endinsar-nos i el meu treball ja és de lèxic, he separat aquest en tres grans grups, sense endinsar-m'hi molt però per fer un recull dialectal.

---

¹³ Torrent, A., Vilanova, F., (2023).

¹⁴ Cubells Bartolomé, O. (2005)

La casa i l'humà¹⁵

Brossa	brósa	Escombraries
Calaixó	kalaijó	Calaix petit
Espill	aspíλ	Mirall
Granera	garnéra	Escombra
Guerxo	gértʃo	Estràbic
Llépol	λέποł	Llaminer
Poal	pováł	Galleda

Animals¹⁶

Abadejo	αβαðéjzo	Bacallà
Fardatxo	farðátʃo	Llangardaix, rèptil saurí
Llangosto	λaηgóstο	Saltamartí
Moixó	mojjó	Ocell
Panerola	paneróla	Trugeta

¹⁵ Cubells Bartolomé, O. (2005)

¹⁶ Íbidem

Rabosa	raβóza	Guineu
--------	--------	--------

Altres¹⁷

Botana	botána	Forat a la roba fet per una espurna de foc
Fadrí	fađrí	Home que està per casar
Jaca o Jac	ɟʒáka, ɟʒák	Jaqueta
Mitges	mitʒes	Peça de vestir que va del peu als malucs
Roig	rójʒ	Vermell
Toll	tól	Bassa o gorg

¹⁷ Cubells Bartolomé, O. (2005)

5. PARAULES EN DESÚS

Abans de res, cal remarcar que, si aquests mots haguessin desaparegut completament, aquest glossari no hauria estat possible, ja que es tracta de paraules transmeses gairebé exclusivament per via oral. Tot i haver-ne cercat rastre al *Diccionari Català-Valencià-Balear* d'Antoni M. Alcover i Francesc de B. Moll, així com al *Diccionari etimològic i complementari de la llengua catalana* de Joan Coromines, en molts casos no hi consten. Aquesta manca de documentació sovint m'obliga a formular hipòtesis sobre el seu significat i la seva procedència. D'altra banda, part d'aquest lèxic també es pot sentir en diversos indrets de Catalunya, però continua essent especialment propi de les nostres terres.

5.1. Definició de “paraula en desús”

Quan la gent parla de “paraules en desús”, sovint tendeix a imaginar-se mots “antics” o “propis de la gent gran”, però en realitat aquest fenomen reflecteix una veritable pèrdua del nostre patrimoni lèxic. Una paraula en desús és un terme que havia format part del vocabulari habitual d'una comunitat, però que, amb el pas del temps, ha deixat de ser utilitzat de manera espontània. La seva desaparició pot ser gradual i pot estar motivada per molts factors. Quan una paraula cau en desús, no només perdem un mot: perdem la manera concreta amb què una comunitat ha anomenat, descrit o entès una realitat. Amb aquesta idea al cap, he recollit algunes de les paraules que encara ressonen —encara que cada vegada més feblement— al meu poble. Ho he fet amb la voluntat de rescatar-les, de donar-los una nova oportunitat i de fer que, almenys per una estona, tornin a veure la llum que mereixen.

5.2. Classificació de les paraules

1. Afaram (adj.) [afarám]

Exemple: mun cosí és un afaram, s'ha minjat una caixa de pastissets ell sol.

Definició: adjectiu emprat per qualificar a algú com una persona que menja molt i sovint fins a fartar-se. L'estandardització podria ser; golafre. Aquest adjectiu bateja el nom de la darrera bèstia que s'inscriu dins de la família del foc del Grup Cultural Rasquerà al 1997. (ANNEX 1).

Etimologia: prové del llatí vulgar *fērāmen*, *fartare* 'atipar-se'. Documentat també amb variants com *faramall*.¹⁸

2. Agavellar (verb) [αγαβελά]

Exemple: hem d'agavellar el blat abans que es faci fosc.

Definició: ajuntar i lligar feixos o manats, especialment de blat o herba, després de segar.

Etimologia: format damunt *gavell* o *gavella*, del llatí *gabellare*¹⁹.

3. Aixerri (subst.) [ajjéri]

Exemple: cal treure l'aixerri abans d'escampar el fem.

Definició: part del fem més seca o superficial, sovint utilitzada per escampar als camps.

Etimologia: prové del basc *zirri* o *txirri*.²⁰

4. Aixoreja't (verb) [ajforézat]

Exemple: d'aquí deu minuts marxem al mas, aixoreja't.

Definició: expressió per animar algú a moure's ràpid. L'estandardització podria ser; aixeca't, espavila't.

Etimologia: no apareix en fonts normatives, sí en reculls dialectals locals encara que no afirmen el seu origen, és un derivat possiblement del verb *aixecar*.

5. Alego (adv.) [aléyo]

Exemple: alego marxarem, prepara't.

Definició: emprat com un adverbi temporal per indicar que alguna cosa passarà dins de poc temps, sense tardar. D'estandardització podria ser: aviat.

Etimologia: és un barbarisme, del castellà *luego*. L'etimologia llatina illíco.²¹

6. Amanir (verb) [amaní]

Exemple: amanix les maletes que marxem alego.

Definició: aplicable tant en el camp del menjar (posar oli, vinagre, sal, etc., (a

---

¹⁸ Antoni M. Alcover i Francesc de B. Moll, (1978-1979)

¹⁹ Íbidem

²⁰ Íbidem

²¹ Íbidem

certs aliments). *Amanir l'enciam*) com en les persones, preparar alguna cosa en estat de ser usada. L'estandardització podria ser; preparar, posar a punt.

Etimologia: prové del llatí *manire*, via occità o antic català; recollit com *amanir*.²²

7. Amoinar (verb) [amoiná]

Exemple: no para d'amoïnar-me amb coses que sap que no m'interessen.

Definició: usat per a accions persistents que poden acabar incomodant. L'estandarització podria ser; molestar.

Etimologia: documentat com una derivació de *moïna*.²³

8. Andergos (subst.) [andérgos]

Exemple: ordenarem los andergos de l'esgorfa amb ma iaia.

Definició: trastos sense ús, normalment desordenats.

Etimologia: no apareix en fonts normatives, possiblement derivat de *endres* o *endrets*, sense arrel llatina clara.

9. Anxisera (adj.) [aɲfizéra]

Exemple: ha enxisat a tots els nois perquè és molt guapa.

Definició: persona que enamora, encisadora. Ús com a adjectiu afectiu; sovint usat per qualificar a noies joves.

Etimologia: del català *encisar*.

10. Arbolat (adj.) [arβolát]

Exemple: quan he dit a mon pare que he suspès un examen s'ha arbolat molt.

Definició: acció d'alterar-se. L'estandardització podria ser; furient, enrabiad, alterat, nerviós.

Etimologia: grafia defectuosa de *herbolat*, pot venir de *arbor*, llatí, com a metàfora de rigidesa o tensió.²⁴

11. Arretirar (verb) [aretirá]

Exemple: són les 6 del matí, és hora d'anar arretiro.

Definició: anar cap a casa.

---

²² Antoni M. Alcover i Francesc de B. Moll, (1978-1979)

²³ Íbidem

²⁴ Íbidem

Etimologia: no apareix en fonts normatives, però possiblement és un derivat del verb *retirar*, amb prefix *a-* per intensificar el moviment.

12. Arrojar (verb) [arozá]

Exemple: estic molt marejat, trobo que arrojare.

Definició: treure compulsivament per la boca coses contingudes a l'estómac. L'estandardització és vomitar.

Etimologia: castellanisme, *arrojar*, que prové del llatí *rotulare*.²⁵

13. Assenyat/da (adj.) [aseñát]

Exemple: la meva veïna és una persona molt assenyada, abans de prendre cap decisió, pensa bé les conseqüències.

Definició: persona amb seny, coneixement i prudència.

Etimologia: format damunt seny.²⁶

14. Asgarramanics (subst.) [asɣaramániks]

Exemple: aquell home és un asgarramanics, m'ha desordenat tota la cuina.

Definició: persona maldestra, poc hàbil o desmanegada.

Etimologia: no apareix en fonts normatives, possiblement és un expressiu català compost de *asgarrar* ('agafar fort') i *manics* ('mans'), fent referència a algú que no sap fer anar bé les mans.

15. Atrosar (verb) [atrozá]

Exemple: atrosa't les mànigues de la jaqueta per rentar-te les mans.

Definició: apujar-se les mànigues.

Etimologia: no apareix en fonts normatives, possiblement és un derivat del català *tros*, referint-se a 'part d'una roba'.

16. Asqueller/a (adj.) [askeléra]

Exemple: les meves veïnes són unes asquelleres, criden per tot!

Definició: persona cridanera, que crida l'atenció.

---

²⁵ Antoni M. Alcover i Francesc de B. Moll, (1978-1979)

²⁶ Íbidem

Etimologia: no apareix en fonts normatives, possiblement derivat d'*asquer*, influència expressiva local; no documentat en llatí.

17. Bac (subst.) [bák]

Frase d'exemple: el meu germà s'ha pegat un bac tan fort que s'ha trencat la cama.

Definició: cop, normalment una caiguda.

Etimologia: d'etimologia incerta, segurament d'influència aràbiga *waq'a*, 'caiguda'. Es proposa també que bac sigui una formació imitativa del soroll d'una cosa que cau.

18. Badomia (subst.) [baðomía]

Exemple: tenia una badomia molt forta amb tot tipus d'animals.

Definició: mania molt fixada, obsessió. Ús descriptiu per obsessions concretes.

Etimologia: prové de la mateixa rel de badomeria.²⁷

19. Baf (subst.) [baf]

Exemple: no em tiris el baf de bon matí.

Definició: alè.

Etimologia: no apareix en fonts normatives, expressiu, possiblement onomatopèic; sense una arrel llatina clara.

20. Balona (subst.) [bałóna]

Exemple: la iaia es posa una balona quan té fred.

Definició: peça de roba gruixuda que es posa damunt les espatlles o al voltant del coll; també, marge o elevació de terra que envolta un arbre o un marge.

Etimologia: és la forma femenina de *való* que pot provindre del francès derivat de *ballon*.²⁸

21. Balvistrots (adj.) [balβistróts]

Exemple: aquell home és un balvistrot, va tot brut i mal vestit.

Definició: mal vestit, deixat, malfarjat. Usat per descriure aparença descuidada.

---

²⁷ Antoni M. Alcover i Francesc de B. Moll, (1978-1979)

²⁸ Íbidem

Etimologia: no apareix en fonts normatives, possiblement és un derivat de *balvestre*, expressiu popular.

22. Barata (subst.) [baráta]

Exemple: anem a la barata de la Cava per intercanviar estos cabassos.

Definició: lloc d'intercanvi de cabassos i arròs.

Etimologia: provinent del llatí *prattare* (< grec *πραττειν*), 'comerciar', 'obrar'.²⁹

23. Bardos (subst.) [bárðos]

Exemple: agafa los bardos que marxem de viatge.

Definició: caixa destinada a portar-hi roba i altres objectes. L'estandardització és maleta o equipatge.

Etimologia: no apareix en fonts normatives, probablement és una adaptació dialectal del francès *barde* o italià *barda*.

24. Barruntar (verb) [baruntá]

Exemple: porto una hora barruntant el mòbil i encara no entenc com trucar.

Definició: tocar o provar de fer alguna cosa, especialment sense estar segur de com funciona.

Etimologia: no apareix en fonts normatives, probablement prové del català antic *barruntar*.

25. Basca (subst.) [báska]

Exemple: no surtis al carrer ara que fa molta basca.

Definició: calor sufocant.

Etimologia: d'origen cèltic *waskā*, 'opressió'.³⁰

26. Broma (subst.) [bróma]

Exemple: fa molta broma al carrer i no veig res.

Definició: massa d'aire relativament extensa que conté petites gotes d'aigua en suspensió formades per la condensació del vapor present a l'atmosfera.

---

²⁹ Antoni M. Alcover i Francesc de B. Moll, (1978-1979)

³⁰ Íbidem

L'estandardització és boira. Ús metonímic per a boira espessa.

Etimologia: provinent del llatí *brūma*, 'vent d'hivern'.³¹

27. Butjo (adj.) [budʒo]

Exemple: li ha pegat una espenta i l'ha fet caure, és un butjo.

Definició: xaval o home en força incontrolada i sense senderi que va aprofitant-se de la seva força bruta sense coneixement.

Etimologia: no apareix en fonts normatives, però pot ser una derivació del castellà de la paraula *bruto*.

28. Bursar (verb) [bursá]

Exemple: aquell noi porta una hora bursant a la meua cosina i no se'n surt.

Definició: festejar, però el mot és sovint emprat per quan no se'n aconsegueix resultat.

Etimologia: variant del mossàrab *britjó*.³²

29. Cabòries (subst.) [kaβories]

Exemple: no puc dormir per les cabòries que tinc al cap.

Definició: pensaments que capfiquen i provoquen mal de cap.

Etimologia: deformació de l'hebreu *qabbalah* 'la càbala, ciència mística'.³³

30. Caldeig (subst.) [kalðét]

Exemple: a la casa hi havia un caldeig molt agradable.

Definició: caloreta, temperatura agradable. Usat per descriure climes o interiors càlids.

Etimologia: no apareix en fonts normatives, possiblement és un derivat del llatí *calidarium* 'habitació calenta'.

31. Carbitora (subst.) [karβitóra]

Exemple: he posat la carbitora damunt de la perola.

Definició: atuell que serveix per a tapar objectes de cuina.

---

³¹ Antoni M. Alcover i Francesc de B. Moll, (1978-1979)

³² Coromines, Joan, (1988)

³³ Íbidem

Etimologia: no apareix en fonts normatives, possiblement derivat del llatí *carbitorium* (recipient).

32. Carrotxeros (adj.) [karotʃeros]

Exemple: fill! Quan vegis a cap rasquerà digues-li que és un Carrotxero.

Definició: nom humorístic per als rasquerans, després de la guerra es guanyaven el pa venent la escarrotxa dels arbres. Aquest nom bateja l'últim capgrós (nano, paraula atribuïda per denominar els capgrossos a Rasquera) que crea al 2015 el Grup Cultural Rasquerà. (ANNEX 2).

Etimologia: derivat de la paraula catalana *carrotxa* (escorça d'arbre).

33. Carxot (subst.) [kartʃót]

Exemple: lo pare li va pegar un carxot al fill per dir una mala paraula.

Definició: galtada, cop fort al cap o cara.

Etimologia: derivat mossàrab *qarsat*, 'clatellada'.³⁴

34. Casar (verb) [kazá]

Exemple: porto uns quants diners casats, vull guanyar alguna cosa.

Definició: posar en un indret per a algun fi. L'estandardització és apostar.

Etimologia: no apareix en fonts normatives, possiblement del llatí *casare* 'posar en joc'.

35. Cascàries (subst.) [kaskàries]

Exemple: neteja't bé lo coll perquè vec que tens cascàries.

Definició: brutícia però normalment al cos, encara que també es pot utilitzar per altres llocs, com la casa o en el menjar.

Etimologia: no apareix en fonts normatives, pot ser un derivat de *casca*, amb sufix *-àries*.

36. Co (subst.) [ko]

Exemple: lo Co Joan sempre explica històries de quan era petit.

Definició: pronom de respecte per a la gent gran. Diminutiu de *conco*, que ve d'oncle.

---

³⁴ Coromines, Joan, (1988).

Etimologia: derivat del català antic *avonclo*, 'oncle', deformat en el llenguatge infantil.³⁵

37. Còqueres (subst.) [kòkeres]

Exemple: la fruita del jardí ja té moltes còqueres.

Definició: fruita madura.

Etimologia: derivat de *qóqara* que es transforma en *cócara*.³⁶

38. Coralet (subst.) [koralét]

Exemple: quan era petit em ficaven coralet al dit gros perquè no me'l xupés.

Definició: fruit de la planta *Capsicum annuum*; pebre vermell molt petit i de gran coentor. L'estandardització és bitxo.

Etimologia: és derivat de *coral*.³⁷

39. Cullereta (subst.) [kuleréta]

Exemple: agafa una cullereta de l'aigua que així la veuràs d'aprop.

Definició: amfibi anur en el període del seu desenvolupament en què viu a l'aigua i respira mitjançant brànquies. L'estandardització és capgròs.

Etimologia: diminutiu de *cullera*, indicant petit i rodó.³⁸

40. De gaidó (loc.) [dəɣəjdó]

Exemple: l'altre dia l'aigua anava de gaidó

Definició: que travessa quelcom obliquament. L'estandardització és en diagonal.

Etimologia: sembla venir de *cairó*, amb la c- convertida en g-. Però també pot ser procedent de l'àrab *ḡayḡūn* 'poalanca'.³⁹

41. Destarotar (verb) [destarotá]

Exemple: li he dixat lo mòbil al meu net i me l'ha destarotat.

Definició: descol·locar o trencar. Ho sol utilitzar molt la gent gran quan se'ls hi trenca el mòbil.

---

³⁵ Antoni M. Alcover i Francesc de B. Moll, (1978-1979)

³⁶ Coromines, Joan, (1988).

³⁷ Antoni M. Alcover i Francesc de B. Moll, (1978-1979)

³⁸ Íbidem

³⁹ Coromines, Joan, (1988).

Etimologia: probablement ve de *desbaratar*, modificat per influència de mots com *tarot*.⁴⁰

42. Destorbar (verb) [destorβá]

Exemple: no vull destorbar-te, però necessito que m'ajudis.

Definició: l'estandardització és molestar o engoixar; també quan alguna cosa s'ha trencat.

Etimologia: ve del llatí *disturbare*.⁴¹

43. Destraler (adj.) [ðestralé]

Exemple: és un destraler amb les seues joguines, les té totes trencades.

Definició: ús per descriure actituds rudes o treball brut. L'estandardització és barroer.

Etimologia: derivat de *maldestre o destral*, amb sentit figurat de tosquedat.⁴²

44. Dropo (adj.) [drópo]

Exemple: ets un dropo, tot lo dia tirat al sofà sense fer res.

Definició: que fuig del treball. L'estandardització és mandrós.

Etimologia: etimologia incerta però probablement ve de *hydropicus*, 'hidròpic', per la feixugor de moviments.⁴³

45. Empudegar (verb) [ampuðeyá]

Exemple: no m'empudeguis mentre treballo que em despisto.

Definició: causar molèstia (a algú).

Etimologia: ve del verb llatí *impudicare*. O un derivat de *pudir*.⁴⁴

46. Enrogallat (adj.) [aŋɣrolát]

Exemple: ahir vaig sortir de festa i avui estic enrogallat, no puc parlar gaire.

Definició: privat d'ús de veu. L'estandardització és ronc o afònic.

---

⁴⁰ Corominas, Joan (1988)

⁴¹ Antoni M. Alcover i Francesc de B. Moll, (1978-1979)

⁴² Coromines, Joan (1988)

⁴³ Antoni M. Alcover i Francesc de B. Moll, (1978-1979)

⁴⁴ íbidem

Etimologia: no apareix en fonts formatives, però podria ser un derivat de *rogall* (vermellós), associat a inflamació, però és una mera suposició.

47. Entufar (verb) [antufá]

Exemple: s'ha entufat perquè no li han fet cas. / Aquesta habitació entufa de perfum.

Definició: enfadar-se o molestar-se; també, fer pudor o deixar una olor forta.

Etimologia: no apareix en fonts normatives, però possiblement és un castellanisme, *entufar*, amb doble significat conservat al català: 'enfadar-se' i 'empudegar'.

48. Escardalenc/a (adj.) [askarðalén]

Exemple: està molt escardalenca, gairebé no menja res.

Definició: prim, persona prima.

Etimologia: no apareix en fonts normatives, però podria ser un derivat de *escardar*, possiblement amb afix *-ent*.

49. Esglaiar (verb) [azɣlajá]

Exemple: aquella ombra em va esglaiar.

Definició: causar espant a algú. L'estandardització és espantar.

Etimologia: és un derivat de derivat de *glai* (=esglai).⁴⁵

50. Esllomar-se (verb) [asɫomárse]

Exemple: es va esllomar des de l'escala.

Definició: caure fort.

Etimologia: aquesta paraula apareix citada al diccionari Coromines (no directament), <<*molts cavalls qui han mal e gran dolor en los loms, e diu-los hom eslomats*>> per tant, podem suposar que esllomat ve de dolor als lloms (part lateral del tronc).

51. Esme (subst.) [ézme]

Exemple: la meva àvia té molt d'esme, és una persona molt sàvia.

Definició: sana capacitat mental que és penyora d'una justa percepció.

---

⁴⁵ Antoni M. Alcover i Francesc de B. Moll, (1978-1979)

L'estandardització és seny o consciència.

Etimologia: és la reducció del mot arcaic *aesme*.⁴⁶

52. Espiocs (subst.) [aspióks]

Exemple: porta los espiocs per arreglar la tanca del camp.

Definició: eina de treball manual, sovint composta per dues puntes o ganxos, usada per recollir o remoure terra, palla o branques.

Etimologia: no apareix en fonts normatives, però podria ser derivat de *espiga*.

53. Espotrancat/da (adj.) [aspotrənkat]

Exemple: porto tot lo matí caminant i ara estic espotrancat.

Definició: molt cansat, especialment de cames.

Etimologia: no apareix en fonts normatives.

54. Eixerit/da (adj.) [ajjerít]

Exemple: la meva filla és molt eixerida, sempre fa tot lo que li demano.

Definició: persona espavilada i bona però sobretot el terme s'empra per qualificar una persona treballadora.

Etimologia: antigament es vol ajuntar les formes catalanes *aixerir*, *aixericar* i *aixeribir*, en una sola etimologia, i deriva doncs en una forma llatina *exseritus*.⁴⁷

55. Estopenc (adj.) [astopénk]

Exemple: este llom l'has fet estopenc, no m'ho puc ni engolir.

Definició: adj. per qualificar objectes que han quedat flonjos, com l'estopa.

Etimologia: no apareix en fonts normatives, però es pot suposar que ve de la mateixa paraula *estopa*.

56. Estordit/da (adj.) [astordít]

Exemple: és molt estordit, treballa molt dur sempre.

Definició: persona afectada a treballar. L'estandardització és treballador.

Etimologia: és provinent de l'italià, *stordire* i del llatí *sturdire*.⁴⁸

---

⁴⁶ Antoni M. Alcover i Francesc de B. Moll, (1978-1979)

⁴⁷ Antoni M. Alcover i Francesc de B. Moll, (1978-1979)

⁴⁸ Antoni M. Alcover i Francesc de B. Moll, (1978-1979)

57. Fato (subst.) [fáto]

Exemple: recull tot lo fato de la cuina que tenim visita.

Definició: conjunt de coses que es poden portar o carregar.

Etimologia: provinent del castellà *hato*.⁴⁹

58. Formós/a (adj.) [armós]

Exemple: la meva neta és *harmosa*, enamora a tots els nens.

Definició: persona bella, bonica. L'estandardització podia ser guapo/a.

Etimologia: del llatí formōsu. Encara que aquí es diu el mot *harmos*.

59. Forro/a (adj./subst.) [fóro]

Exemple: no entris forra a la cuina, porta els plats.

Definició: persona que no porta càrrega; també s'aplica a animals incapaços de reproduir-se. Antigament es feia servir per les cabres que no podien criar, es deien cabres forres.

Etimologia: derivació de l'àrab *hurr*.⁵⁰

60. Fotimer (subst.) [fotimé]

Exemple: hi havia un fotimer de gent al mercat.

Definició: multitud, gran quantitat d'alguna cosa.

Etimologia: no apareix en fonts normatives, però podria ser una adaptació del francès *foultime*.

61. Fumbre (verb) [fúmbre]

Exemple: mon pare me va fumbre un escarment.

Definició: fotre, malgastar.

Etimologia: és una deformació de *fotre*, on s'ha substituït *fot-* pel *fum-*.

62. Llord/a (adj.) [ʎor]

---

⁴⁹ Íbidem

⁵⁰ Íbidem

Exemple: estàs molt llorda amb este vestit.

Definició: persona amb poca gràcia i amb característiques físiques poc boniques.

Etimologia: podria venir del llatí *lūrīdu*, o també de *lōridu* en comptes de *lūridu*.⁵¹

63. Magre (subst.) [máɣre]

Exemple: volem comprar un bon magre per a sopar.

Definició:pernil.

Etimologia: provinent del llatí *macru*.⁵²

64. Mairam (subst.) [majráɱ]

Exemple: quin mairam! no sé com ho arreglarem.

Definició:situació embolicada o persona embolicada.

Etimologia: possiblement del llatí *maire* 'mare'.⁵³

65. Malesa (subst.) [maléza]

Exemple: esta pluja ens ha deixat una malesa.

Definició: quantitat de mal.

Etimologia: provinent del llatí *malītia*.⁵⁴

66. Malfarjat (adj.) [maɫfaɾdʒát]

Exemple: sempre va mal vestit i brut, és un malfarjat.

Definició: mal vestit. Emprat per descriure mala aparença.

Etimologia: no apareix en fonts normatives, però podríem pensar que és *mal* + *farjat* 'posat'.

67. Mastegot (subst.) [masteɣót]

Exemple: va empassar un mastegot de menjar.

Definició: bola (de menjar o brutícia).

Etimologia: derivat de mastegar.⁵⁵

68. Mesurets (subst.) [mezúrets]

---

⁵¹ Antoni M. Alcover i Francesc de B. Moll, (1978-1979)

⁵² Íbidem

⁵³ Íbidem

⁵⁴ Íbidem

⁵⁵ Antoni M. Alcover i Francesc de B. Moll, (1978-1979)

Exemple: agafa los mesurets per collir els cacauets.

Definició: element piramidal per agafar cacauets.

Etimologia: no apareix en fonts normatives, però pot ser un diminutiu de *mesura*.

69. Miloca (subst.) [milóka]

Exemple: la miloca va sortir volant de l'arbre.

Definició: femella del mussol. També es pot utilitzar per descriure despectivament una noia, seria com dir que és poc intel·ligent.

Etimologia: és un derivat del llatí *milvus*, 'milà', amb un sufix *-oca*.⁵⁶

70. Misto (subst.) [místo]

Exemple: encén un misto per poder encendre el fogó.

Definició: llumí.

Etimologia: derivat del castellà *mixto*.⁵⁷

71. Mig-ullada (subst.) [mifuláða]

Exemple: em va fer una mig-ullada quan em va veure i crec que li faig goig.

Definició: picada d'ulls.

Etimologia: no apareix en fonts normatives, però podem pensar que és una paraula composta de *mig-* i *-ullada*.

72. Murga (subst.) [múrɣa]

Exemple: esta xiqueta és una murga, no calla.

Definició: cosa que fa nosa, pesada, molesta.

Etimologia: derivat del castellà *murga*, que seria "dar la lata".⁵⁸

73. Oco (interj.) [óko]

Exemple: oco! Vigila amb la porta!

Definició: interjecció per alertar el receptor.

Etimologia: no apareix en fonts normatives, però podríem pensar que és un derivat del castella *ojo*.

---

⁵⁶ Íbidem

⁵⁷ Íbidem

⁵⁸ Íbidem

74. Onso (adj.) [ónso]

Exemple: és un onso, no hi ha qui el mogui del sofà.

Definició: persona de grans proporcions i poc àgil o dinàmica; també pot implicar caràcter lent o feixuc.

Etimologia: provinent del llatí *ŭrsu*, 'ós', amb la *r* convertida en *n*.⁵⁹

75. Oratge (subst.) [orátʒe]

Exemple: avui fa molt bon oratge, podem anar a caminar.

Definició: temps, condicions meteorològiques.

Etimologia: provinent del llatí vulgar *vauratīcu*, 'vent suau'.⁶⁰

76. Palatreco (adj.) [palatréko]

Exemple: amb les seues paraules sempre aconseguix lo que vol, és un palatreco.

Definició: persona que és enredaire, i sovint mentider, per aconseguir el seu objectiu.

Etimologia: no apareix en fonts normatives.

77. Pamplina (subst.) [pamplína]

Exemple: no facis cas d'estes pamplines.

Definició: ximpleria, cosa sense importància.

Etimologia: pres del castellà *pamplina*.⁶¹

78. Pallús (subst.) [paλús]

Exemple: s'han quedat només lo pallús després de collir.

Definició: resta d'arestes dels cereals.

Etimologia: derivat pejoratiu de *palla*.⁶²

79. Patxo (subst.) [pátʃo]

Exemple: ma iaia deia que lo patxo és una paraula antiga per referir-se als genitals femenins.

---

⁵⁹ Antoni M. Alcover i Francesc de B. Moll, (1978-1979)

⁶⁰ Íbidem

⁶¹ Íbidem

⁶² Antoni M. Alcover i Francesc de B. Moll, (1978-1979)

Definició: terme popular i vulgar per als genitals femenins, d'ús antic i restringit a contextos molt locals o familiars.

Etimologia: no apareix en fonts normatives, possiblement seria un expressiu.

80. Peitera (subst.) [pejtéra]

Exemple: és una peitera, sempre està a l'aguait de tot el que passa.

Definició: persona que vol estar al cas de tot.

Etimologia: podria ser un derivat de *palier*.⁶³

81. Penco (adj.) [pénko]

Exemple: Aquell noi ni estudia ni treballa, és un penco.

Definició: persona que no serveix per res i és maldestre.

Etimologia: és un castellanisme, *penco*.⁶⁴

82. Pongotodo (subst.) [pongotódo]

Exemple: agafa lo *pongotodo* perquè demà marxem.

Definició: lloc on es fiquen tota mena de coses.

Etimologia: no apareix en fonts normatives, però és un castellanisme format per *pon* + *todo*.

83. Porgueres (subst.) [poryéres]

Exemple: neteja les porgueres del sac abans de guardar-lo.

Definició: pols, terra, pedres i pallus; la porqueria que queda al cul del sac.

Etimologia: derivat del llatí *purgare*.⁶⁵

84. Pudent (adj.) [puđen]

Exemple: és molt pudent amb els detalls.

Definició: *tiquismiquis*, exigent amb coses petites.

Etimologia: del llatí *pūtēnte*.⁶⁶

85. Pus (conj.) [pus]

---

⁶³ Coromines, Joan (1988)

⁶⁴ Antoni M. Alcover i Francesc de B. Moll, (1978-1979)

⁶⁵ Antoni M. Alcover i Francesc de B. Moll, (1978-1979)

⁶⁶ Íbidem

Exemple: no vol venir, pos haurem de començar sense ell.

Definició: equival al castellà *pues*. L'estandardització seria *doncs*.

Etimologia: provinent del llatí *pōst*.⁶⁷

86. Quartos (subst.) [kwartos]

Exemple: no tinc prou quartos per comprar això.

Definició: diners.

Etimologia: l'etimologia d'aquesta paraula és incerta, podem pensar que és un derivat de *qüerns*, però també que és un castellanisme *cuartos*.⁶⁸

87. Quera (subst.) [kéra]

Exemple: és una quera, mai està quiet.

Definició: persona que no para quieta; persona pesada.

Etimologia: provinent del llatí vulgar *carīa*.⁶⁹

88. Quimera (subst.) [kiméra]

Exemple: tinc quimera perquè lo meu fill no arriba a casa.

Definició: Inquietud, incertesa o preocupació intensa.

Etimologia: aquesta paraula ve del llatí *chimaera*, que ahora és provinent d'un mot grec *χιμαῖρα*.⁷⁰

89. Rabassut (adj.) [raβasút]

Exemple: està rabassut, però molt fort.

Definició: persona molt baixeta sovint amb una gran massa muscular.

Etimologia: del llatí *rapacĕa*, que és derivat de *rapum*.⁷¹

90. Revencillada (subst.) [reβenzilád̥a]

Exemple: va rebre una revencillada de sobte i va quedar dolorit.

Definició: mal de repent, com un estirabot.

Etimologia: incerta. No apareix en fonts normatives.

91. Reclancos (subst.) [reklán̥kos]

---

⁶⁷ Íbidem

⁶⁸ Coromines, Joan (1988)

⁶⁹ Antoni M. Alcover i Francesc de B. Moll, (1978-1979)

⁷⁰ Antoni M. Alcover i Francesc de B. Moll, (1978-1979)

⁷¹ Íbidem

Exemple: los reclancos de la fusteria ja no serveixen.

Definició: part o eina no útil.

Etimologia: incerta. No apareix en fonts normatives.

92. Reviscolar (verb) [reβiskołá]

Exemple: després d'estar setmanes malalta, he reviscolat i estic millor.

Definició: millorar, tornar a la vida.

Etimologia: del llatí vulgar *revīviscŭlare*.⁷²

93. Sacapous (subst.) [sakapóws]

Exemple: agafa lo sacapous que traurem aigua per rentar la roba.

Definició: ganxo per agafar el poal que cau al pou.

Etimologia: no apareix en fonts normatives però podem pensar que és una paraula composta de *sacar* + *pous*.

94. Safranòria (subst.) [safranória]

Exemple: hem collit moltes safranòries al camp.

Definició: pastanaga.

Etimologia: provinent de l'àrab *isfanāriya*.⁷³

95. Santaspiga (subst.) [sanʦaspíya]

Exemple: hem trobat un *santaspiga* al jardí.

Definició: centpeus.

Etimologia: no apareix en fonts normatives però podem pensar que és una paraula composta de *santa* + *espiga*.

96. Secall (adj.) [sekáʎ]

Exemple: és molt secall, gairebé no menja res.

Definició: molt prim.

Etimologia: derivat de *sec*, que aquest prové del llatí *sĭccu*.⁷⁴

97. Senall (subst.) [seɲáʎ]

---

⁷² Íbidem

⁷³ Antoni M. Alcover i Francesc de B. Moll, (1978-1979)

⁷⁴ Íbidem

Exemple: posem lo porró dins el senall.

Definició: cistell.

Etimologia: derivat de *senalla*, que prové del castella *cenacho*.⁷⁵

98. Setrillera (subst.) [setri'léra]

Exemple: la setrillera és plena de vinagre.

Definició: vinagrera.

Etimologia: prové de l'àrab *ṣatl*, amb sufix romànic *-illi*, que vol dir 'recipient per a abocar aigua'.⁷⁶

99. Sisquera (interj.) [siskéra]

Exemple: sisquera que per festes faci bon oratge.

Definició: sobretot. O també utilitzat per substituir: tant de bo.

Etimologia: és un derivat d'un castellanisme *siquiera*.

100. Soplúig (subst.) [soplújt]

Exemple: dona'm soplúig per poder dormir.

Definició: cobert.

Etimologia: : del llatí *subpluvium*, que vol dir *sota la pluja*.⁷⁷

101. Surra (subst.) [súra]

Exemple: li van donar una surra al cul perquè no es portava bé.

Definició: cop al cul.

Etimologia: és un castellanisme, *zurra*, d'origen incert però amb desinències probables del pre romà.⁷⁸

102. Tararot/a (adj.) [tararót]

Exemple: és un tararot, sempre està fent bromes.

Definició: persona ximple, com un ninot.

Etimologia: no apareix la etimologia concreta de la paraula, però podem pensar

---

⁷⁵ Íbidem

⁷⁶ Íbidem

⁷⁷ Antoni M. Alcover i Francesc de B. Moll, (1978-1979)

⁷⁸ Íbidem

que és un mot de creació expressiva i onomatopeica, possiblement derivat de *taral·la*.⁷⁹

103. Tana (subst.) [tána]

Exemple: lo gos estava tan content que va fer una tana.

Definició: voltereta.

Etimologia: no apareix en fonts normatives.

104. Tano (subst.) [táno]

Exemple: sempre que vaig a buscar l'autobús al matí fa molt de tano.

Definició: fred.

Etimologia: de la paraula *taro* d'origen gitano, que vol dir *vent gelat*.⁸⁰

105. Tòtil (subst.) [tótiʎ]

Exemple: és un tòtil, no sap res de res.

Definició: persona justa, poc intel·ligent.

Etimologia: aquesta paraula és una onomatopeia del parlar entrebancat de la gent poc intel·ligent.⁸¹

106. Tornallot (adj.) [tornaλόt]

Exemple: és un tornallot, no pensa mai amb les conseqüències.

Definició: noi sense seny.

Etimologia: combinació de *tornar* + *al·lot*, expressiu català.

107. Tracalet (adj.) [trakalét]

Exemple: lo xiquet és un tracalet, sempre fa trastades.

Definició: nen entremaliat.

Etimologia: no apareix en fonts normatives.⁸²

108. Vencill (subst.) [vensíʎ]

Exemple: lliguem les garbes amb lo vencill.

Definició: cordell amb què es lligaven les garbes quan es segava.

---

⁷⁹ Coromines, Joan (1988)

⁸⁰ Íbidem

⁸¹ Antoni M. Alcover i Francesc de B. Moll, (1978-1979)

⁸² Íbidem

Etimologia: no apareix en fonts normatives però pot ser una adaptació del llatí *vinculum* 'lligam'.

109. Viso (subst.) [vízo]

Exemple: portava un viso ben llarg perquè feia fred.

Definició: jaqueta llarga i pesada que portaven les dones grans.

Etimologia: no apareix en fonts normatives, però pot venir de *viscus* llatí, referint-se a roba pesada.

110. Voltasoques (subst.) [voltasókes]

Exemple: és un voltasoques, sempre festeja.

Definició: persona que ho volta tot, festejador.

Etimologia: no apareix en fonts normatives però segurament és un compost de *volta* + *soques*, per interpretar en sentit metafòric.

111. XEIC (subst.) [tʃéjk]

Exemple: xEIC! Què fas per aquí?

Definició: forma amigable de cridar algú.

Etimologia: no apareix en fonts normatives, però pot venir de l'àrab *sheikh*.

112. Xollar (verb) [tʃolá]

Exemple: hem d'anar a xollar les cabres.

Definició: esquilar. També és tallar-se el pèl, normalment ho utilitzen els nois.

Etimologia: és una forma llatina *subiliare*, derivada de *ilia*, 'illada' que deriva al mateix temps a *ex-subiliare*.⁸³

113. Xompo (adj.) [tʃómpo]

Exemple: camino xompo perquè m'he pegat un cop.

Definició: lent, o un caminar rar.

Etimologia: no apareix en fonts normatives, però pot ser una possible influència del castellanisme *chompo*.

114. Xorxo/a (adj.) [tʃórtʃo]

---

⁸³ Antoni M. Alcover i Francesc de B. Moll, (1978-1979)

Exemple: és un xorxo, sempre brut i malfarjat.

Definició: persona bruta i malfarjada; també que ho volta tot.

Etimologia: és la regressió de *xarxó*.⁸⁴

---

⁸⁴ Íbidem

6. PER QUÈ DESAPAREIXEN LES PARAULES?

El declivi dels anteriors mots i fenòmens lingüístics propis d'aquesta terra són fruit de la combinació de diversos elements socials, generacionals i culturals que actuen de manera conjunta. Per tal d'analitzar les causes que han provocat la desaparició d'alguns mots, s'ha realitzat una enquesta a 112 persones que tenen algun tipus de connexió amb el parlar rasquerà.

6.1. Canvis socials i culturals

Un dels factors principals que expliquen la desaparició de moltes paraules són els canvis que han experimentat la majoria dels pobles rurals al llarg del temps. Moltes paraules relacionades amb el camp i les activitats tradicionals han caigut en desús, ja que resulta cada vegada més difícil conservar aquestes feines per motius econòmics, com els baixos salaris o la mecanització de les tasques. Aquest fet s'ha vist accentuat per l'èxode rural, amb un nombre creixent de joves que marxen a les ciutats en cerca d'educació, feina o millors condicions de vida, allunyant-se del medi rural i de la vida tradicional que mantenia viu el lèxic rasquerà.

Així mateix, tot i que la majoria dels enquestats parla català a casa, la llengua que es consumeix fora de l'àmbit familiar sovint no és dialectal, ja que l'ensenyament o les normes oficials poden marginar expressions autòctones per fomentar un registre molt més estandarditzat. Cal contemplar també que la globalització fervent que vivim avui dia fa que els joves copsin un nou vocabulari importat d'altres cultures, i anglicismes com *outfit*, *hashtag*, *Wi-Fi*, *hobby* o *meeting* estan plenament inclosos al vocabulari dels més joves.

6.2. Mobilitat i barreja dialectal

Tot i que un 63% dels enquestats viu actualment a Rasquera, una part significativa resideix fora del poble: un 17,1% a altres municipis de les Terres de l'Ebre i un 18,9% fora d'aquest territori. Aquesta exposició a parlars diferents pot afavorir la substitució de paraules locals per formes més generalitzades.

L'origen dels enquestats també és rellevant: tot i que el 75,7% són de Rasquera, molts provenen d'altres punts de Catalunya. Tot i tenir vincles familiars amb el poble, no sempre han incorporat el lèxic més específic del parlar rasquerà. Aquest

contacte constant amb altres variants lingüístiques accelera la pèrdua de mots tradicionals i contribueix a l'homogeneïtzació del llenguatge.

D'altra banda, molts joves han de marxar fora de Rasquera per estudiar o trobar feina i normalment, es desplacen a poblacions pròximes com El Perelló o Móra d'Ebre, on entren en contacte amb parlars lleugerament diferents. Aquesta exposició constant a altres variants lingüístiques fa que moltes paraules pròpies del poble caiguin en desús, ja que els joves tendeixen a adoptar els mots i expressions més generals que s'utilitzen en aquests municipis. A més, els fonemes i trets característics es veuen també influïts i, en certa manera, amenaçats per la fonètica i les formes lingüístiques del Perelló i de Móra d'Ebre, contribuint així a l'empobriment progressiu del lèxic i de la pronúncia pròpia del poble.

6.3. Auge de les xarxes

Els hàbits de consum mediàtic tenen un impacte directe en l'ús de les paraules pròpies del parlar. La majoria dels enquestats prefereix llegir llibres i informar-se a través de notícies en català, però plataformes com *Netflix*, *HBO* o les xarxes socials les consumeixen majoritàriament en castellà o anglès. Aquesta exposició constant a altres llengües facilita l'adopció de castellanismes i anglicismes, fent que el vocabulari més arcaic es vagi esvaint.

A més, un 37,8% dels participants admet haver deixat de fer servir alguna paraula pròpia per por que tercers no l'entenguessin, evidenciant un procés d'autocensura lingüística. La necessitat de comunicar-se de manera més generalitzada fa que les paraules en desús deixin de formar part de l'ús quotidià, accelerant així la seva desaparició. Malgrat tot, un 83,8% dels enquestats considera molt important transmetre aquestes paraules i demostra una clara consciència cultural i lingüística que pot permetre la seva preservació mitjançant iniciatives com jocs o activitats que facilitin l'aprenentatge del lèxic rasquerà.

7. CONSERVACIÓ I REVITALITZACIÓ

7.1 Possibilitat d'incorporació en activitats culturals, locals i escolars: la creació d'un joc.

La creació d'un joc com a extensió del meu Treball de Recerca respon a la voluntat de revitalitzar el lèxic en desús de la parla rasquerana i de contribuir a la seva preservació entre les generacions més joves. Aquesta iniciativa parteix de la idea que la llengua és un element fonamental del patrimoni cultural i que, per tant, cal trobar formes innovadores d'assegurar-ne la continuïtat en l'ús quotidià.

En aquest sentit, *la gamificació* es presenta com una estratègia especialment adequada, ja que permet introduir l'aprenentatge dins d'un context lúdic i motivador. A través del joc, els joves s'impliquen de manera més activa i se senten més propers als continguts que s'estan treballant. Un ambient relaxat afavoreix l'aprenentatge, ja que facilita l'assimilació dels conceptes i desperta l'interès sense generar rebuig ni desconexió.

Lo Carrotxero és un joc amb caràcter lingüístic i cultural concebut com una eina d'aprenentatge lúdic. El seu fil narratiu gira entorn d'un personatge que ha perdut totes les seves paraules, i els jugadors hauran d'ajudar-lo a recuperar-les superant reptes tan absurds com enginyosos.

La dinàmica del joc es basa en l'obtenció de cartes que contenen paraules antigues o poc utilitzades, cadascuna amb la seva definició i una puntuació associada. Actuant com a element motivador, ja que transforma l'aprenentatge del vocabulari en un repte atractiu i així, els jugadors assimilen noves paraules gairebé de manera inconscient, mitjançant la repetició, l'observació i l'ús contextualitzat.

Per poder conservar les cartes de paraules, els jugadors han de superar proves anomenades Cabòries, que inclouen activitats com la mímica, la formulació de frases o l'explicació de conceptes. Aquestes proves fomenten formes d'aprenentatge actiu, ja que obliguen els participants a interpretar, verbalitzar i representar el significat de les paraules. D'aquesta manera, el joc no es limita a la memorització, sinó que promou una comprensió profunda del vocabulari i n'estimula l'ús oral.

Les cartes Tracalet introdueixen un component d'atzar i interacció social que reforça el caràcter lúdic del joc. Tot i no tenir una funció directa d'aprenentatge lingüístic, contribueixen a mantenir l'atenció, l'emoció i la implicació dels jugadors, factors clau perquè l'aprenentatge sigui significatiu i durador.

La partida finalitza quan un jugador arriba a la puntuació establerta o aconsegueix superar el repte especial associat a la carta del Carrotxero. En aquest moment, es considera que el personatge ha recuperat la seva veu i el jugador és proclamat vencedor.

Los tracalets.

Les paraules.

Les cabòries.

Instruccions del joc.

8. CONCLUSIÓ

L'estudi de la parla rasquerana i de les paraules en desús que la configuren ha permès constatar no només la seva complexitat estructural, sinó també la riquesa patrimonial que representa dins el conjunt del català. El parlar rasquerà constitueix una varietat dialectal pròpia d'una zona de transició, on conflueixen trets del català tortosí i del lleidatà. Aquest fet li confereix un sistema fonètic, morfològic i lèxic singular, fruit d'influències històriques i socials diverses que han modelat la manera d'expressar-se de generacions senceres.

La recerca realitzada, que ha permès recollir un total de 115 paraules en desús, evidencia que la desaparició d'una part significativa d'aquest lèxic no és un fenomen casual, sinó el resultat d'una aglutinació de factors socials, culturals i generacionals. L'èxode rural, la mecanització de les tasques tradicionals i la mobilitat creixent dels joves han alterat profundament els espais de transmissió lingüística. A tot això s'hi afegeix la penetració de formes estandarditzades i la influència constant dels mitjans de comunicació en castellà o anglès, així com l'ús intensiu de les xarxes socials. Aquest context afavoreix la substitució progressiva de mots autòctons per termes globals i genera, sovint, una certa autocensura lingüística per por de no ser compresos. Així, el lèxic tradicional entra en una mena de letargia col·lectiva que en dificulta la continuïtat.

El propòsit inicial d'aquest treball era revitalitzar aquest patrimoni lèxic, i considero que aquest objectiu s'ha assolit amb la creació del joc Lo Carrotxero. Aquesta proposta es presenta com una estratègia pedagògica innovadora que permet esmerçar temps i esforç en la llengua d'una manera lúdica i participativa. El joc no pretén ser únicament una eina didàctica puntual, sinó una talaia simbòlica des d'on observar, valorar i projectar el patrimoni lingüístic local cap al futur. La seva implementació a les escoles i el seu reconeixement com a iniciativa de patrimoni cultural podrien convertir-lo en un instrument clau per garantir la transmissió intergeneracional del lèxic rasquerà.

Tanmateix, la revitalització lingüística no és un procés immediat ni exempt de dificultats; és, en certa manera, un peregrinar constant que requereix compromís, continuïtat i implicació col·lectiva. La llengua no es preserva únicament a través de

la documentació escrita, sinó mitjançant el seu ús viu en contextos culturals, educatius i socials. Només així es pot evitar que paraules carregades de memòria i significat caiguin definitivament en l'oblit.

A escala personal, aquest treball ha estat un viatge profundament enriquidor. M'ha permès comprendre que la parla rasquerana és molt més que un conjunt de trets dialectals: és la saba que ha nodrit la identitat cultural del meu poble al llarg del temps. La descoberta i l'anàlisi d'aquest lèxic constitueixen un patrimoni d'un valor inestimable, no sols des d'un punt de vista lingüístic, sinó també emocional i comunitari. Aquest idil·li amb la llengua pròpia, entesa com a espai d'harmonia entre passat i present, m'impulsa a continuar investigant i treballant per la seva preservació. Perquè conservar una llengua és, en definitiva, conservar la manera d'entendre el món d'una comunitat. Hi ha paraules que dormen; aquest treball és, simplement, la mà que les sacseja perquè tornin a viure.

9. FONTS CONSULTADES

Fons orals(ordenats per qüestions d'edat)

Joan (Juanito) Farnós Piñol (79 anys)

Francesca (Paquita) Pallarés Brull (74 anys)

Josepa (Pepita) Escoda Benaiges (72 anys)

Bibliografia

Alcover, A. M., & Moll, F. de B. (1978–1979). *Diccionari Català-Valencià-Balear* (2a ed., 10 vols.). Moll.

Coromines, J. (1988). *Diccionari etimològic i complementari de la llengua catalana*. Curial.

Ferragut, T., Herrero, P., & Sarsanedas, M. (2014). *Llengua catalana, material didàctic nivell superior* (7a ed.).

Gómez Cruz, C. (1987). *Rasquera: un poble de la Ribera d'Ebre, estudi d'una economia rural*. Grup Cultural Rasquerà.

Guiluz, T., & Juanmartí, E. (2023). *Llengua catalana 2n de Batxillerat*. Editorial Text.

Torrent, A., & Vilanova, F. (2023). *Llatí 2n de Batxillerat*. Editorial Barcanova.

Gran Enciclopèdia Catalana. Enciclopèdia Catalana. Barcelona, 1988. Vol. 19.

Webgrafia

Cubells Bartolomé, O. (2005). Els parlars de la Ribera d'Ebre. Estudi geolingüístic. [Universitat Rovira i Virgili. http://www.tdx.cat/TDX-0905106-164724](http://www.tdx.cat/TDX-0905106-164724)

Diversos autors. IDESCAT. (2011). *Rasquera*.
<https://www.idescat.cat/emex/?id=431212&lang=es>

Farnós Piñol, J., & Farnós Pallarès, G. (2022). *Els rasquerans i la muntanya: Ressenya d'accions per a l'aprofitament de l'entorn*. Miscel·lània del Centre

d'Estudis de la Ribera d'Ebre, 32, 49–67.

<https://raco.cat/index.php/MiscellaniaCERE/article/view/418596/512974>

Kuzmová, L. (s. d.). Manual Català. *Capítol 3.2.*

https://is.muni.cz/do/rect/el/estud/ff/ps21/manual_catalanes/web/pages/ch03_s02.html

Wiktionary. (s. f.). *Φωνή*.

<https://es.wiktionary.org/wiki/%CF%86%CF%89%CE%BD%CE%AE>

XTEC. (s. d.). *Quadre comparatiu de dialectes.*

<http://www.xtec.cat/~aribas4/llengua/dialectologia/quadrecomparatiu.htm>

10. ANNEXOS

ANNEX 1: bèstia de foc del grup cultural rasquerà. L'Afaram.

Font: la Teiera, "Cucaferes i tarasques", 2012.

ANNEX 2: darrera incorporació a la família de nanos de Rasquera. Lo Co Carrotxero.

Font: Grup Cultural Rasquerà, *Benvingut Co Carrotxero* (desembre 2015).

ANNEX 3: els dialectes del català.

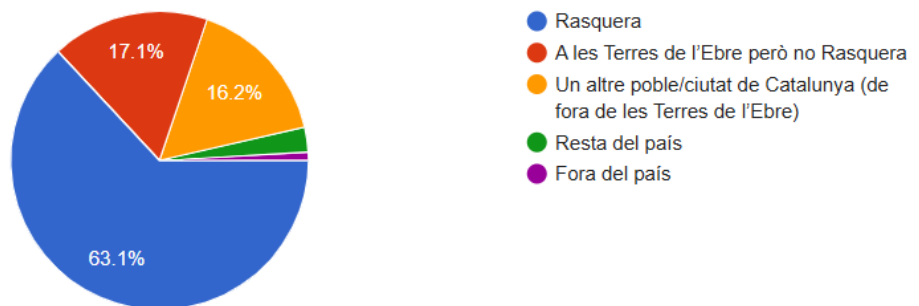
Font: Diari Digital URV. (2023). *Nou mapa actualitzat dels dialectes del català.*

ANNEX 4: resultats de l'enquesta.

On vius?

111 responses

 Copy chi

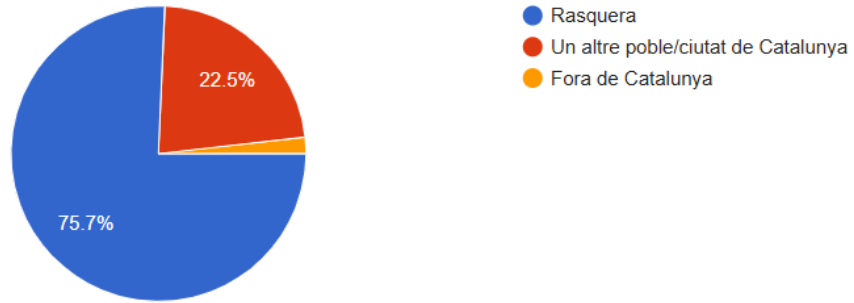
Font pròpia.

ANNEX 5: resultats de l'enquesta.

D'on ets?

111 responses

 Copy char

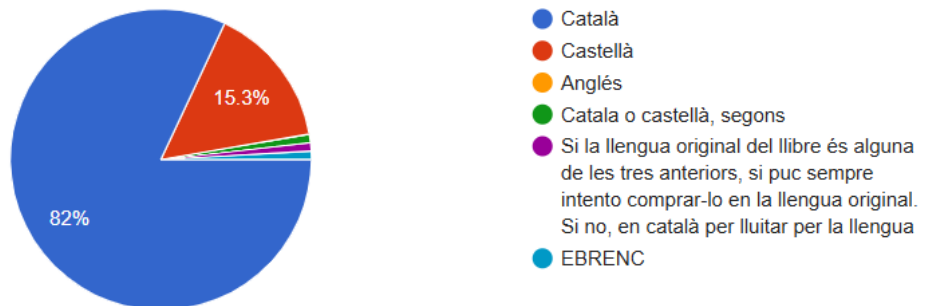
Font pròpia.

ANNEX 6: resultats de l'enquesta.

Imagina que a l'hora de comprar un llibre, pots escollir en quin idioma pot estar escrit, quin prefereixes?

111 responses

 Copy chart

Font pròpia

ANNEX 7: resultats de l'enquesta.

Quan consumeixes contingut a plataformes com Netflix, HBO o Amazon Prime, entre d'altres, en quin idioma ho fas?

 Copy chart

111 responses

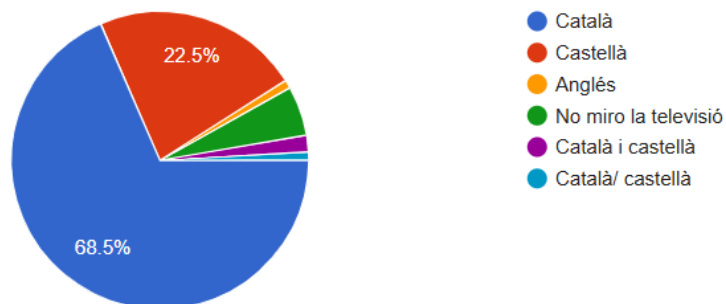
Font pròpia

ANNEX 8: resultats de l'enquesta.

En quin idioma mires la televisió o les notícies?

 Copy chart

111 responses

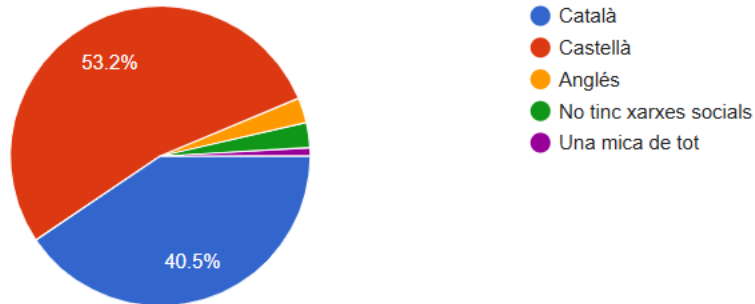
Font Pròpia

ANNEX 9: resultats de l'enquesta.

A les xarxes socials, el contingut que més consumeixes en quina llengua és?

 Copy chart

111 responses

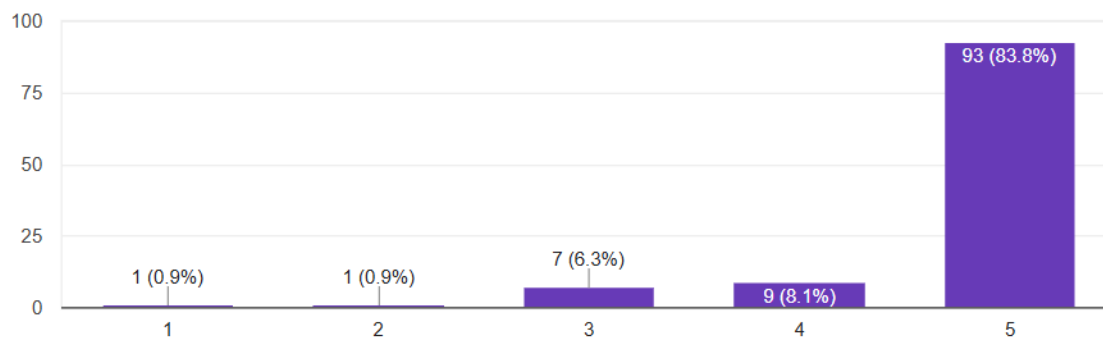
Font pròpia

ANNEX 10: resultats de l'enquesta.

Et sembla important mantenir la parla local i transmetre-la a les noves generacions? (1 és el mínim, 5 és el màxim)

 Copy chart

111 responses

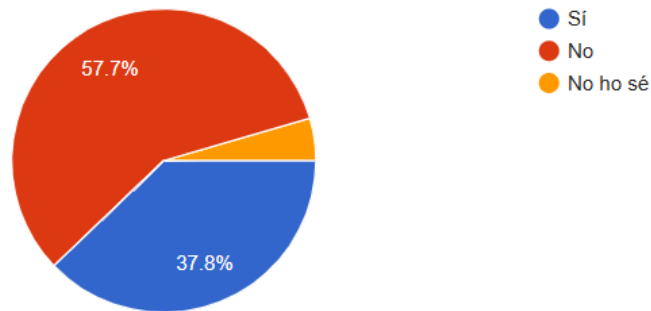
Font pròpia

ANNEX 11: resultats de l'enquesta.

Has deixat d'utilitzar alguna paraula perquè la gent de fora no l'entenia?

 Copy chart

111 responses

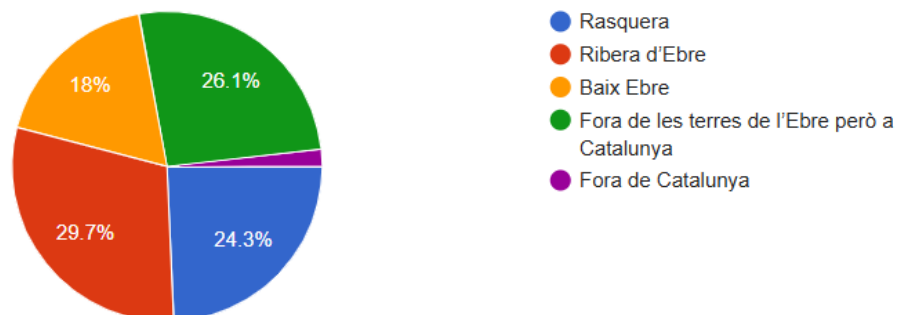
Font pròpia

ANNEX 12: resultats de l'enquesta.

On estudies/treballes?

 Copy chart

111 responses

Font pròpia

ANNEX 14: fulls manuscrits amb paraules en desús.

Paraules a les que no se'n parla més de després de la guerra.

Amort = Benimut, es moure amb veu recta de
de la direcció i de veu talent (S) Meicio. Este
defectiu a veu de recta.

Amue = "No m'hi emue". defectiu, talent e hoze
tant de defectiu. No te veu, la m'hi hencia del
veu no ~~parla~~. Amort.

Font pròpia.

ANNEX 15: fulls manuscrits amb paraules en desús.

Malauradament o malentendament, ja que se suposa que 'indistintament' si el nom era ja després de la caudilla; no pot ser de significat que la caudilla era molt més alta i més llarga i que li quedava de tenir-ne més.

de com sempre se radicalment i creure se potarhe de la puritat; ja que llavors este creuificatiu Tenia connotacions que equiva-lien a una veu un cert nombre de les que se parlen per ho- només. En fi, que sense o que, un nombre de del que no el podria ha, es, Tenia nous canals delectans.

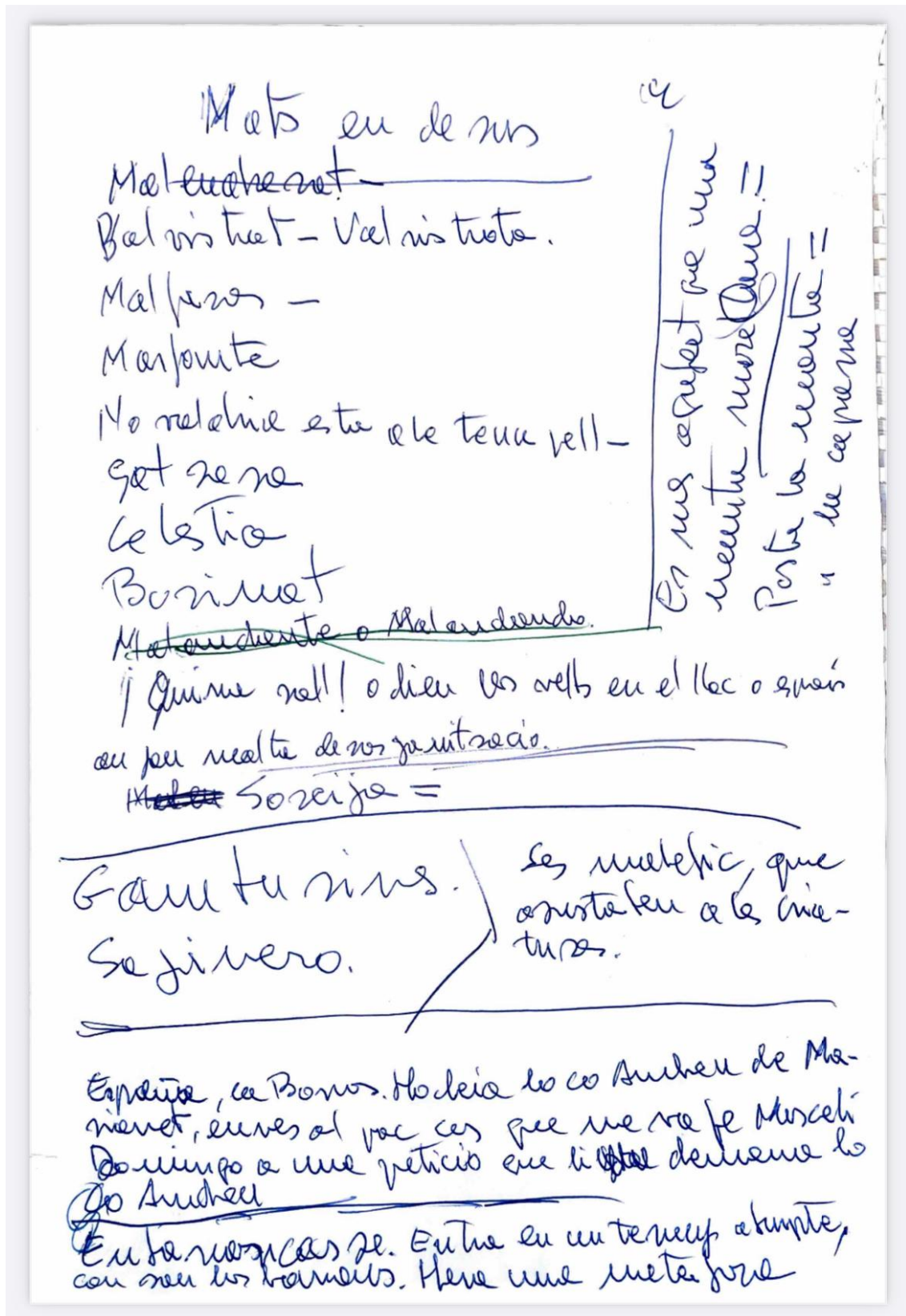
Font pròpia.

ANNEX 16: fulls manuscrits amb paraules en desús.

liante - persona que entolice.
Sou hereu de te des
Tenorio o D. Juan -
Remos - Cardou deu - Frels de remos
Xirato -
Com ma real amplex = Sabates, etc
Si tens una meica, menjarses bonu-
mes -
Remos = Cardou deu, le vers rario etc.
Se meica veu sobetat a deu, ferra i le vers
Meica
Meica - More, mps metectoral ultimament, person
que informen a l'heche.
Banelos - Es mes doleu que Banelos - Person
malt doleu.
Es mes cabenta que le pelius - Donu o jove
meta jorosa.

Remos con un
el mate.
w de s muals
me se nec

ANNEX 17: fulls manuscrits amb paraules en desús.

Font pròpia.

ANNEX 20: fulls manuscrits amb paraules en desús.

de era

Rebate = pose lo redoli p l'era avans de scamp per les garrs.

Escada = s deia quan se estava escampada lo cereal a l'era. Hava inútilment de molta farina. Admes quan estaven escampada les garrs se anaven a netejar tenen un zc de noia.

Garrs = conjunt de ~~pedres~~ pedres (manals) que s'illipen a l'era.

Bencill = corda petita ~~de~~ de la llengua de una fura d'hona. Lo bencill era p l'liga les gavells ~~de~~ que anaven per sobre les garrs.

Rampill = sembrar a una era de fusta sense el cap de dalt. s'hi tenien, igual que els rodes una pua de ferro que tenien la mima de les gavells.

Bou = ~~de~~ De la mateixa forma que lo rampill, pero, molt mes gran. Seria p pose pel llac regat i ~~amb~~ i cuba de amplexa les banyes de cereal que havia quedat p terra.

Della. Artífici que regava les mases.

Dellado, ha p sent masculí. Esten molt ~~cast~~ castells.

Forca pel en el extremitat d'un ~~castell~~ mes. Seria p una Trillera forca de cuatre, cinc o sis pua. Tenia la mateixa ~~forca~~ mima ^{que la forca} pero era mes efectiva p separa lo que de les arrels.

Rama = amplex de rama petita (no m'vent de fusta) que se va p agraure lo ~~era~~ a fi de anar a netejar i p tenen unes ^{pedres} pedres que quedaven en el punt de fora que havia de l'era.

~~Forca~~

* nota: veu la palla, a fi de que la mesteja se s'hoi i p de crum lo que de les ~~pedres~~ pedres.

Font pròpia.